

Bölcső, haza, erőtér, asylum és szarkofág Széchenyi István gróf eleven öröksége

Sárvár-felsővidéki gróf Széchenyi István (Bécs, 1791. szeptember 21. – Döbling, 1860. április 8.) politikus, író. A Kossuth ráaggatta állandó jelző nyomán szokás őt a „legnagyobb magyarnak” emlegetni. Nagysága, ereje, máig eleven hatása kétségtelen. Ő a korábbi sérelmi politizáláshoz képest merőben új – felelős, vég gondolt, rendszerszerű, polgári – közgondolkodást igyekezett meghonosítani Magyarhonban. Halálának 150. évfordulója jelen helyzetünkben talán a legalkalmasabb pillanat volt arra, hogy ismét újragondoljuk Magyarországot és a Kárpát-medence felemelésének új módozatait. Ezt az újragondolást és az északnyugati régió ausztriai, szlovákiai és anyaországi magyarjainak a rendszerváltás utáni egymásra találását erősítette az április Széchenyi-emléktúra. A dicső gróf életének meghatározó színtereit járta be a száznál is több emlékező.

Ahogy azt dr. Smuk András, az egyik főszervező, az Európa-Club bécsi magyar kultúregyesület elnöke tudatta: szervezetük tavaly határozta el, hogy Széchenyi halálának 150 éves jubileumán túrával emlékeznek a legnagyobb magyarra. A gróf szülőhelyétől indult a túra, majd Nagycenkre, Mosonmagyaróvárra, Pozsonyba vezetett, végül Döblingben ért véget a program. A szervezésben részt vett az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége, a Collegium Hungaricum, a bécsi 72. számú Széchenyi István Cserkészcsapat, a bécsi magyar iskola, Mosonmagyaróvár önkormányzata, a Széchenyi Polgári Kör, a mosonmagyaróvári 70. számú Széchenyi István Cserkészcsapat, a Csemadok Szenci Területi Választmánya, illetve a felvidéki Pro Patria Honismereti Szövetség a Kulturális Örökség Védelmére. Az elnök szerint a határvidék nagyon szép hármasa fűzte még szorosabbra kapcsolatát ez alkalomból.

Emléktáblák, beszédek, koszorúk

A túra Bécsben, a Herrengasse 5. szám alatti Wilczek palota – a gróf szülőháza – elől indult. A születés helyét márványtábla jelöli. Az ifjú Széchenyi gyermekkorát Nagycenken és Bécsben töltötte. Nevelését atyja irányelvei szerint Liebenberg (Lunkányi) János magántanító, később jószágigazgató vállalta magára, egyes tantárgyak oktatását azonban külön szaktanárok végezték. Ezek között volt például Révai Miklós, a magyar nyelvészet egyetemi tanára, aki kiemelkedő rajzkészséggel is rendelkezett, az architektúrát tanította, egy Poupard nevű házi káplán pedig olasz és francia nyelvből adott órákat. A család körében a magyar nyelv volt az uralkodó. Gróf Széchenyi Ferenc, István édesapja 1788-ban vette bérbe a Wilczek-palotát, ahol felesége, Festetich Julianna előbb Zsófia lányukat, majd 1791. szeptember 21-én Istvánt hozta világra. A keresztelést a Mihály-templom plébánosa, Hieronymus Winkler végezte a szülői háznál.

Ezután koszorú került Nagycenkre, ahol a Széchenyi-kastély és a Széchenyi István Emlékmúzeum található, a Mauzóleum pedig itt rejtja a gróf porhüvelyét. A kastély a XVIII. századtól a Széchenyi-család rezidenciája volt, ma múzeum. A római katolikus templom 1864-ben, romantikus stílusban épült, Ybl Miklós tervei szerint. A templom melletti temetőben áll a Széchenyi Mauzóleum klasszicista előcsarnokú épülete (1810), kriptájában nyugszik Széchenyi István is.

Ezután Fertőszéplakon a templom falán elhelyezett Széchenyi Ferenc emléktáblához is koszorúk kerültek. A község polgárai, illetve a Fertőszéplaki Széchenyi Ferenc Szülőfaluja Alapítvány tagjai őszinte szeretettel fogadták az emléktúra résztvevőit.

Mosonmagyaróváron Szabó Miklós polgármester, a helyi Széchenyi Polgári Kör (Moldoványi Géza elnök) voltak a vendéglátók. A kör emlékérmét is veretett a túra és az évforduló tiszteletére. A koszorúzást követően Szentkúti Károly múzeumigazgató a régi városháza

épületében, az úgy nevezett Széchenyi-teremben – ahol a gróf követi bemutatkozó beszédét is elmondta – ismertette az életút Moson vármegyei szálait.

Széchenyi a napóleoni háborúk korában többször megfordult a pándorfalvi (ma Pandorf) katonai gyakorlótéren, Pozsonyba menve Nagycenkről útja Moson megyén vezetett keresztül. Egy gyorskocsiban utazva Oroszvár felé pillantotta meg élete nagy szerelmét és későbbi feleségét, Seilern Crescentia grófnét (1824. augusztus 24.). Az asszony első férje Zichy Károly (moson)szentmiklósi földesúr, az udvari kamara elnöke volt. Az utolsó rendi országgyűlésre Sopron megyében nem sikerült követté választatnia magát az alsó táblára, ezért mostohafia, Zichy Henrik főispán támogatásával Moson megye egyik követévé választották 1847. október 18-án. Egy hét múlva vette át kinevezését.

Amikor pedig a grófot Döblingbe, az elmegyógyintézetbe szállították, Mosonban is rátört a roham. Tragikus halála után az ismét főispánná választott gróf Zichy Henrik Wéber Henrikkel megfestette Széchenyi arcképét (1860). E portét is bemutatták a túra résztvevőinek. Az 1881-ben Magyaróvári Széchenyi Kör néven alakult egyesület 1927-től Széchenyi Kaszinó, 1938-tól Széchenyi Társaskör néven működött itt. 1941-ben arcdomborműves táblával jelölték meg követté választásának helyét, portrészobrárt 2005. szeptember 25-én avatták fel a Széchenyi lakótelepen.

A túra Pozsonyban a Széchenyi-emlékhelyek felkeresésével folytatódott: Jeszenák-palota, prímási palota, Zichy-palota, volt vármegyeháza. No és természetesen az egykori királyi pénzügyi kamara épülete, a pozsonyi diéta egykori ülésterme. Az impozáns épület falán ezt végre emléktábla is jelöli. Ez volt Széchenyi, Deák, Kölcsey, Vörösmarty, Kossuth, s a többi nagyok felszólalásainak, vitáinak színhelye. Széchenyi többször is felszólalt többek között a magyar nyelv, a szabadság, vallási türelem ügyében. Mindannyiszor szabadelvű szellemben, sőt, hogy nézetei szabad kifejtésében katonai rangja se akadályozza, 1826. február 15-én, tizenhét évi szolgálat után erről is lemondott.

Bécs-Döblingben mellszobor és emléktábla is jelöli Széchenyi utolsó tizenkét évének színhelyét. Itt Raduly Ferenc ünnepi megemlékezésében többször idézett a Naplóból, többek közt e drámai sort is: „Nem tudtam magam megmenteni.”

A szobor – a nagycenki Széchenyi Kör jóvoltából – a 130. évforduló óta áll az épület főbejárata előtti tér közepén és néz szembe a „döblingi tébolydával”. A titkosrendőrség 1860. március 3-án házkutatást tartott a grófnál a titokban innen kijuttatott és kinyomtatott satirikus röpirata okán. (Ein Blick auf den Anonymen „Rückblick”). Elkobozták iratait, melyek alapján messze ható politikai összeesküvést igyekeztek bizonyítani. A rendőrminiszter azt is tudtára adta: az elmegyógyintézet megszűnt számára menedékhely (asylum) lenni. Egy végzetes pillanatban 1860. április 8.-ra virradóra önmaga ellen fordította fegyverét.

„Eszméid élnek” – olvasható többek között a döblingi volt Gorgen-szanatórium kerítése melletti emlékkövön. A mostani túra ismét bizonyította: igen, élnek.

Vida István